

15 (2), 0 06/10 20287 40,218

ЗЕЛЕНИЙ КЛИН

Нова Україна

На підставі матеріалів написав ПЕТРО БЕРКУТ.

„Коли є справедливим вислів Бісмарка, що англійці — мають добрі колонії і добрих колонізаторів, французи — мають добрі колонії, але не мають ніяких колонізаторів, а німці мають добрих колонізаторів та не мають колоній то про Україну можна сказати, що вона має добрих колонізаторів та може для себе мати і добрі державні колонії“.

Др. Тиміш Олесюк.

7777
В недавніх двох випусках „Дешевої Книжки“ ми зазінали широкий загальний читачів із просторами та наземними й підземними багатствами українських земель в Європі. Завданням цієї книжки є доповнити тамті дві попередні й зазізнати Вас з одною з найважливіших справ української нації — із українськими землями в Азії, з їх просторами, багатствами, із життям тамошніх українців. Завдяки різним обставинам, ми українці, що живемо по цей бік Збруча дуже мало знаємо про це. Пребагато серед нас є й таких, які просто не дали б віри, коли б їм хтось сказав: Чи відомо вам, що крім земель, про які ви знаєте, що на них живуть українці є у світі ще й другі українські землі і то землі, які своїми просторами в кілька разів перевищують простори тих українських земель, про які ви знаєте? Ба що більше, що був недавно час, коли українці, що живуть на тих незнаних нам землях — змагали навіть завести на них українську владу, що організували там українську армію, щоби

Львівська державна
наукова бібліотека

76

Львівська бібліотека

ДЕШЕВА КНИЖКА ДВОТИЖНЕВИК

виходить 4 го і 15 го кожного місяця*

ПЕРЕДПЛАТА: РІЧНА — 4 зл.; ЧВЕРТЬРІЧНА — 1'20 зл.;
ПІВРІЧНА — 2 зл.; МІСЯЧНА — 40 гр.

Для Полісся, Підляшя і Холмщини річна передплата тільки 2 зл.

Хто має знижкові чеки платить тільки 2'40.

АДРЕСА „ДЕШЕВА КНИЖКА“ ЛЬВІВ. СКАРБКІВСЬКА 35.
Число картотеки розрахункових переказів 130.

**В-во „Дешева Книжка“ повідомляє усіх,
що з днем 1-го січня приступило до вида-
вання**

„САМООСВІТНИКА“ ЧАСОПISУ МАСОВОЇ ОСВІТИ

з лекціями з усіх ділянок суспільного знання.

Оказові числа розіслано на всі відомі нам
адреси. На цьому місці Видавництво про-
сить усіх своїх Прихильників зайнятись як-
найбільшим поширенням „Самоосвітника“.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ САМІ!

ПРИЄДНУЙТЕ ДРУГИХ!

Спішіться із висилкою передплати, бо друге число одержать
тільки ті, хто прислав принайменше піврічну передплату!

встановити на тих велитенських землях свою Українську кольоніяльну Державу. А однак це не казка! Це правдива й велична дійсність! Коли б ви мали змогу сьогодні вибратися літаком у велику подорож на Схід аж до Японії, ви самі наочно про це переконалися б. Бо коли б ви переїхали понад усіма українськими землями в Європі і скермували напрям свого літака понад Азію долішньою лінією велитенського Сибіру, ви побачили б як почавши від етнографічних українських земель вздовж майже безпереривно тягнеться великий ланцюг українських селищ і кольоній. Ще не переїхавши й половини дороги, ви побачили б у цьому ланцюгу велитенський простір, багато більший від тих українських земель, що вже були б за вами. І ви побачили б на цьому просторі цілком українські села й хуторі, немов перенесені сюди з України, бачили б українських хліборобів, що працюють над управою цих земель, так само як і на Україні. Це велика українська Оселя в Азії — Сирій Клин. Перелітаючи даліше понад продовженням ланцюга українських менших і більших селищ, коли б Ви скермували свій літак понад північну границю Манджурії й летіли до берегів Тихого Океану — Ви на самім краї суходолу побачили б друге диво — знову великий простір у виді клина, що притикає до морів і увесь покритий буйною зеленню; він теж замешканий українцями. Це — Зелений Клин, друга пребагата велика українська земля у Азії, що вчас української революції в московській імперії зробила була перші кроки для встановлення на цих землях Великої Української Державної Оселі.

Саме ціллю цієї книжки й є запізнати читачів „Дешевої Книжки“ з історією заселення, простором, багатствами і українськими змаганнями цього Далеко-Східнього Українського Краю.

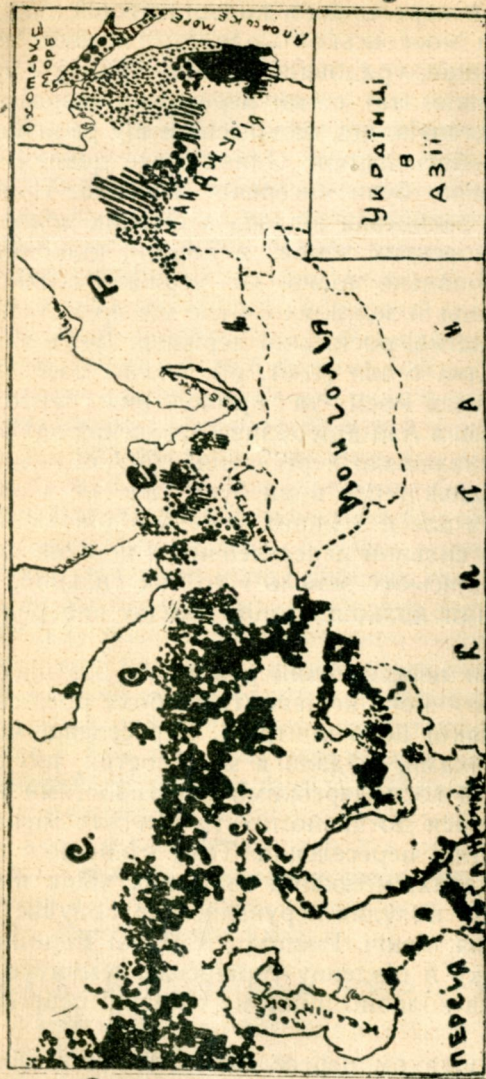
ПЕРЕСЕЛЕННЯ В УКРАЇНИ ДО АЗІЇ.

Переселення до Азії йде від кінця XVI. віку, відколи козачий ватажок Єрмак 1581. р. завоюванням царства Сибірського започаткував епоху захоплення Москов-

щиною величезних північно-азійських просторів. У перші століття кадри переселенців кольонізаторів склалися виключно з московської людности, козаків, військових переселенців, урядовців, купців, гірничо-промислових робітників та селян переважно старовірів, розкольників, сектантів, що тікали сюди від релігійних переслідувань на батьківщині. Однак дуже довгий час розміри переселення були чисельно незначні. Причиною цього були: величезна віддаль азійських володінь від корінно московських земель в Європі, цілковитий брак доріг та кріпацьке право, що держало селянські маси при поміщицькій землі, якої було ще подостатком в європейській частині російської держави. Лише звільнення від кріпацтва селян (1861. р.), значне заселення європейських земель Росії та проложення ґрунтових і шосейних трактів в Азії а особливо заведення залізничних доріг уможливило переселення до Азії великих мас людности, однак тепер вони були уже не з одної лиш Московщини але й з інших земель підбитих нею. Зокрема почався сильний переселенчий й кольонізаційний похід з українських земель і то так сильний, що кількості українців-кольонізаторів далеко випередили москалів.

Весь масовий переселенчий рух йшов без ніякого національно-політичного керівництва з боку російського уряду, без ніякої його контролі. Переселенці йшли історичними шляхами, осідали в місцевостях, що своїми природними й господарськими властивостями найбільше наближалися до знайомих та звичних місцевостей на батьківщині переселенця. Тому степовики змагали осісти в степах, мешканці залісених країв пішли у тайґу, мешканці полудня керувалися на полудне, мешканці півночі на північ. Розподіл Східної Європи на північну російську й південну українську неминуче мусів відбитися і на кольонізаційному осіданні переселенців в Азії.

Історичним шляхом переселення та кольонізації Азії москалями була система великих сибірських рік у їх

На цій карті чорними плямами точками й лініями є зазначені терени в Азії, на яких живуть українці. Як бачите, ланцюг українських земель аж по Японське море. На ліво від середини карти — це **Сірий Клин**. Над Японським морем, повище Манджурії — це **Зелений Клин**.

середній течії, сполучена великим сибірським ґрунтовим трактом, що проходив по південному окраї тайги. Вздовж цього тракту вузькою смугою з заходу на схід відхилиючися по ріках на північ і полудне віддавна оселилися москалі. Прибуваючі кадри московських переселенців кольтонізували переважно землі в напрямку на північ у сибірську тайгу, що тереном найбільше подібна до заліснених околиць батьківщини московських переселенців

Українців прибуло ґрунтовим шляхом до Азії порівнююче мало, значна кількість їх зявилося тут лише з проведенням сибірської залізниці. Північ від залізниці вже була заселена москалями, зрештою оселяватися в чужій суворій непривітній тайзі українці не мали охоти. На південь від черезсибірської залізниці за вузькою смугою козачих станиць стелилися безконечні пустельні степи киргиз-козацькі та полуднево-сибірські — Барабинський, Кулундинський, Алейський. Саме в ці знайомі природньо і господарсько умови степових земель подались головні маси українців переселенців а деяка їх частина доїхала залізницею аж до моря у далеко східний край, де знайшли дуже відповідні умовини та земляків, що ще раніше приїхали сюди морем. Таким чином українці переселенці в Азії в переважаючій своїй масі не розпорошувалися поміж росіянами, а навпаки, оселилися окремо від росіян збитими масами на окремих просторах, де й становлять виразну національну більшість серед осілого там населення. Лише менше чим четвертина українців-переселенців оселилася у властивому Сибірі поміж російською більшістю.

Головні маси українських переселенців заволоділи теренами Азії вздовж полудневих земель Сибіру аж по Тихий Океан. Почавши від смуги українських кольтоній ще в Європі: у Нижньоволзькому краї (430.000 українців) у Середньо-Волзькому (206.000), в Башкірській АССР (27.000), в Уральщині (48.000) ця смуга тягнеться районами степів і лісостепів крізь цілу Азію від Оренбургу аж до Тихого Океану. Серед цієї довгої на кілька

тисяч км. смуги українських селищ великими масами і на велитенських територіях багато більших від матірних земель живуть українці у двох великих міліонових скупченнях на т. зв. **Сірому Клині у Киргизько-Сибірському степу й Зеленому Клині над Тихим Океаном.** Ці дві території а зокрема Зелений Клин впродовж недавніх століть завдяки великим кольонізаційним здібностям українського хлібороба стали **новими здобутими українськими землями!**

Щорічний приплив нових великих кадрів українських переселенців постійно збільшує та зміцнює українську національно-територіальну базу в Азії. Є великі підстави для тривалого розвитку на нових українських землях, нових паростей української нації та для створення двох велитенських українських держав на територіях азійських земель, що сьогодні ще під московським пануванням так як і велика частина матірних українських земель.

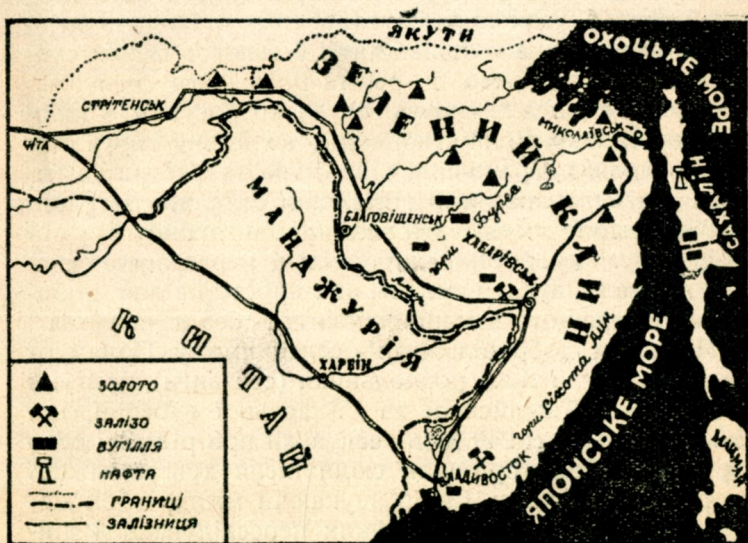
Справою Сірого Клина й життям тих понад 2-ох мільйонів українців, які живуть на тих землях займемося іншим разом; темою цієї книжки є ознайомити український загальний тут із історією та життям Українського Зеленого Клина. Тому перш усього зацікавимося із тим як ці землі стали українськими*).

ПЕРЕСЕЛЕННЯ НА ЗЕЛЕНИЙ КЛИН.

Після походу та завоювання у 1581. р. Сибірського царства ватажком Єрмаком козачі відділи кинулися у всі сторони просторого краю на промисли і по „ясак“ та не зустрічаючи поважного опору з боку дрібних сибірських племен надзвичай швидко поширили на Схід володіння московського царства. Усюди — на новозайнятих територіях засновували вони свої „остроги“ невеличкі кріпості з козакою залогою, що стали опорними пунктами російської кольонізації. Скоро зайшли вони аж над береги Тихого Океану біля Японії у т. зв. тепер Далеко-Східній Край.

*) Історію всього переселеного руху подаємо за дром Т. Олесюком („Табор“, чч. 17, 18, 20, 21, 22).

Далеко-Східній Край перед приєднанням його до Росії уявляв із себе справжню дику лісову пустелю з надзвичай нечисленною неосілою людністю, що належала до різних манджурських, тунгуських та малоазійських племен. Лише в західній частині краю, біля Байкалу та над ріками Шилкою і Аргуню вже від кінця XVII. віку повстало дещо осель Забайкальського козачого

війська, монголо-бурятів та переселених при Катерині II-ій — т. зв. „семейських“ старовірів.

Спочатку йдуть спроби заселити цей край при допомозі промислового перенаселення сюди козачої людності із найближчого Забайкальського козачого війська. Загалом за час 1857. по 1863. р. переселено було 13.879 душ що обсадили вздовж ріки Амура 67 станиць і на Уссурі 29 станиць. Однак тому, що забайкальські козаки дуже неохоче йшли на це переселення, впрочім їх у той час і не було багато, тодішній генерал-губернатор віддалених російських окраїн граф Муравйов (Амур-

ський) випросив у тодішнього військового міністра наказ про переселення на Амур 15.000 карних салдатів з т. зв. „лінейних баталіонів“ європейської Росії. Цих салдатів як тільки прислано на Амур приписано було в козаки та розіслано до різних станиць. Одначе скоро виявилось, що цей елемент цілковито здеморалізований попереднім життям, карами й в'язницями цілковито непридатний на перших кольонізаторів до того ж в надзвичай тяжких умовах життя. У 1879. р. їм дозволено назад повернути на батьківщину і більшість із них скористала із цього права, а решта розсіялася невідомо куди. Теж і козака людність не далеко посувала кольонізаційну справу. Вона створила довжелезну смугу станиць поздовж пограничних рік Амуре та Уссури та несла на своїх плечах тягар військової охорони погранича з Хінами, але заселювати весь край в глибину було їй не під силу. Це зробили добровільні переселенці-селяни, що почали шукати тут вільних просторів для хліборобства та кращого вільнішого життя „без начальства.“

Першими добровільними оселенцями у Приамурському краї були т. зв. розкольники (сектанти), пригуни і молокани з Таврійської та Самарської губернії, що 1859. р. в кількості 240 душ заснували при ріці Зеї село Астраханку. Вони прийшли сюди після довгої тяжкої подорожі через увесь Сибір, шукаючи місця, де би могли бути вільними від релігійних переслідувань. І дійсно в цьому безлюдному краї, де державна адміністрація знаходилася лише в початках організації, в краї без доріг, без осель — вільно було їм вірити так, як вони самі хотіли. За першими переселенцями-сектантами пішли й інші: з Самарської губернії та Тамборської — молокане, Пермської — старовіри, з Єнисейської — духобори, з Забайкальської — „семейські старовіри“ і т. д. У 1869. р. було вже в Амурській області 41 селянське поселення з 9.435 душ людности і в місті Благовіщенську було 3.344 душі, в Приморській області по р. Уссури та Сунгари 31 поселення з 5.310 душами та у Полуднево-Уссурійському краї 17 селищ з 3.579 душами (в тім чи-

сли 1.451 корейців). Одначе переселення селян-сектантів на Амур у перших десятиліттях по приєднанні приамурського краю до Росії завдяки його віддаленості та комунікаційним труднощам теж не осягнуло значних розмірів. За весь час до 1882. р. переселилося до Приамурського краю в середньому не більше від 600 душ у рік, при чому переселенська хвиля йшла головно до ближчої від Сибіру Амурської області. У дальшій же Приморщині осідала лише незначна кількість переселенців. Згодом, коли адміністрація краю наладналася ширше, стало там більше „начальства“, стало воно разом із православним духовенством глибше сягати у лісові пущі краю і переселення сюди ріжних російських сектантів припинилося майже зовсім.

Рух інших переселенців до Далеко-Східнього Краю сухим шляхом через увесь Сибір був дуже незначний. Але державно-політичні інтереси Росії у звязку з ускладненням відносин з Хінами у 1880. р. вимагали сильного забезпечення російських посіlostей над Великим Океаном, зокрема доброго заселення хліборобською людністю околиць Владивостока і тому вирішено збільшити скількість переселенців через зорганізованяя перевозу їх морем. У 1882. р. вийшов закон про переселення селян морем, держава переймала на свій кошт перевіз, наділяла селян безплатно землею та одночасно звільняла їх на 5 літ від усяких податків та повинностей.

Завдяки особистим впливам генерал-лейтнанта П. Унтербергера, що займав довший час керуючі місця в адміністрації Далеко-Східнього Краю. Контінгент переселенців морем з Одесси був майже виключно український. Так започатковано кольонізацію українцями „Зеленого Клину“.

Історично першими українцями-переселенцями з наказу московської влади були б. гетьман України Демян Многогрішний, що його в 1672-му році заслали були в Нижно-Селігінськ разом з гуртом його друзів та з ріднею. В наступні роки — українці зявлялися спершу поодинцем або малими гуртами, а почавши від 1859. р.

уже організованими більшими масами.

Першою організованою партією українських переселенців треба вважати українських сектантів із Таврії, що бродили по Сибірі около 10 літ, аж прийшли сюди. З урухомленням корабельної лучби з Далеким Сходом з портів Чорного Моря починаються щораз частіші переселення українців на Зелений Клин все більшими масами і всі вони осідають переважно на Приморщині. Опісля розселяються поступенно в глибину країни. По сибірській дорозі прибувають згодом теж все нові маси українців-переселенців.

За час 1883—1897 переселилося морем з європейської частини московської імперії лише до полуднево-уссурського краю 29 тисяч душ, що заснували там 86 селищ. В той же сам час до цілого Далеко-Східнього Краю переселилося 68.572 душі, при чому дві третини переселенців осіло у Приморщині, а третина в Амурській та Полтавській губернії. Головну масу переселенців склали мешканці хліборобських українських губерній, головню Чернігівської та Полтавської. Проложення через Сибір залізничного шляху та відкриття для руху Усурійської залізниці від Хабаровська до Владивостока, а в 1900. р. Забайкальської, у 1902. р. Східньо-хінської залізниць все це уможливило скорі пересування великих мас із суходолу, через що скількість переселенців до Далеко-Східнього Краю починає з початком нинішнього століття швидко зростати. Особливої величини досягнула переселенська хвиля в роки після 1905, після першої революції в московській імперії, коли-то широкі селянські маси, заведені в надії задовольнити свій земельний голод у себе вдома, кинулися шукати вільних земель в азійських володіннях Росії.

Хвиля переселенців до Приморського краю то підсилючися то дещо опадаючи передержалася на значній висоті аж до вибуху світової війни; найбільшої висоти досягла переселенська хвиля 1907. р., досягнула вона в тому році понад 76.000 душ. Звиж 75% усіх переселенців до Зеленого Клину походило з основних губер-

ній України, при чому серед загалу переселенців до Приморської області було з України звиж 82%. Тут треба ще додати і те, що і в тих дальших 25% переселенців була теж немала частина українців, бо з 5-ох губерній та областей сусідуючих з основними українськими землями та наполовину заселених українцями дали переселенців до Зеленого Клину 8.9%, а в тім числі до Приморщини 11%. Решта губерній європейської Росії дали 15.8% і втому числі знаходяться й ті переселенці з губерній Катеринославської, Херсонської, Маврійської, Курської та Донської, про які бракує даних, але серед яких теж напевно було чимало українців.

Таким чином загальний висновок із тільки що наведених даних той, що в період найбільшого насилення переселенчої хвилі до Приморського Краю кадри переселенців склалися майже виключно з українців, росіян-же серед переселенців був дуже малий відсоток, на Приморщині зовсім незначний.

Правда, московська влада скоро стала неохоче дивитися на щораз більший приплив української людности, а з другого боку почала попірати урядничу російську те козачу кольонізацію, то все ж таки українці постійно прибували і або винаймали у давніших, тубильчих господарів, або просто забирали собі довільну й пригожу кількість ґрунту та починали заводити тут господарку по староукраїнським зразкам. Швидко виростали тут мазані хатки, зовсім такі, як і на Україні сади, квітники та огородини біля хат, виростали немов з під землі цілі українські села з гарно розплянованими вулицями. Така ж, як і на Україні внутрішня обстановка хат, садиба, інвентар, а навіть одяг—так наче б усе те що йно якоюсь чудодійною рукою було перенесене з України сюди на Нову Україну. Передавши вістку своїм землякам про великі багатства краю, які знайшли наші селяни на Зеленому Клині, вони стягають все нових і нових переселенців, так, що починаючи від перших років цього століття аж до світової війни з усіх переселенців з Європи на Зелений Клин український елемент складав

80%, а передтим були й такі роки, коли українці творили майже 100% усіх переселенців.

На Батьківщині жив український селянин у нужді на клаптику землі, з якого не міг прогодувати ні себе, ні сімю, бо родючі українські землі належали там не йому, що кровю й потом здобув і обробляв їх, а тим, які з царських ласк володіли десятками тисячів десятин і сотнями „душ“. Шукаючи тих свобод і просторів, якими колись користувалися їх батьки — українські селяни тисячами, десятками й сотнями тисяч вимандрували на Далекий Схід. В незвичайно важкій боротьбі із первісною природою земель працююча маса українських хліборобів перетворила врешті цей край у родючі поля. Виміраючі дикуни тубильці з заздрістю дивилися на свої прадідівські землі, на яких вони так вільно колись жили, а на які осідав тепер новий господар — культурний український хлібороб. Не маючи ніякого захисту, не вмючи оборонитись перед наступом „білих“ в цілковитій резигнації й у свідомості вищої сили білої людини відійшли ген на північ, в краї вічних снігів, проклинаючи „злих білих духів“. Відійшли далеко, щоб там де кінчається земля, загинути раз на все й не полишаючи майже ніякого сліду по собі. А український селянин-кольоніст Далекого Сходу, що своєю впертістю й культурою й своїм плугом мирно й безкровно підбивав для своєї нації нові великі простори земель — ніс із собою в цей край і ніжний спомин у своїй душі про свій Рідний край й про свій нарід. Покидаючи масово свої рідні поля, він поніс із собою на ці нові далекі простори й свою мову, свої звичаї, свою традицію, та називаючи й свої нові кольонії, села рідними українськими назвами й не допускаючи в свою сімю чужинців, він поволі перетворював цей край у нову українську землю.

Світова війна та революція в московській імперії майже зовсім припинили переселення на Далекий Схід. Дані про переселення за часів радянської влади дуже скупі і тільки до 1926. р., до останнього перепису люд-

ности в ССРСР. Нема рівнож і даних про національний склад переселенців однак все промовляє за тим, що і нині серед переселенців до далекосхіднього краю переважають українці. Про це говорить і те, що на загальну суму переселенців з УССРСР (зн. тої частини українських земель під Московією, що мають цю назву), яка нині є дуже високою, за офіційними відомостями одна третина оселюється в Сибірському Краї, головню його полудневій степовій частині, друга третина в Казакстані, а решта українців осідає саме в Далеко-Східньому Краї. Кольонізаційна поємність Далеко-Східнього Краю лишитья ще на довгі роки дуже великою і советська влада останніми часами цілком свідомо скеровує сюди значні числа людности з європейської частини ССРСР; так прим. в році 1926. на 1927. було переселено там 45.755 душ, а в році 1927. на 1928. — 58.236 душ. Знаним теж є те, що советська влада зробила була спробу притягнути сюди для оселення й жидівську людність через створення для неї на Зеленому Клині окремої жидівської республіки в Биро-Бирбиджанському районі Амурської округи. Однак спроба ця скінчилася цілковитою невдачою, бо радянські жиди не хотіли виселюватися на холодний та пустельний Далекий Схід, а закордонні жиди відмовили своєї фінансової підтримки, воліючи вкладти свої капітали в певніші (на їх думку!) проекти жидівської кольонізації України та Криму. Натомість масово переселюється сюди з України всі ворожі большевикам елементи.

УКРАЇНСЬКІ ДАЛЕКОСХІДНІ ЗЕМЛІ.

Землі Далекосхіднього Краю, що їх ізза густої зеленої рістні названо **Зеленим Клином**, сьогодні ще як слід не досліджені. Тому цілком точно означити **границі й величину території Зеленого Клину** — дійсно трудно. На всякий раз стверджено, що землі Зеленого Клину значно більші від всієї України в Європі. Це признають і підчеркують всі наші землезнавці (географи) і ті, що займаються Зеленим Клином. — М. В. Світ в о-

станній своїй книжці: Український Дальний Восток, виданій газетою „Манджурський Вістник“ означає величину території в 2.100.000 кл. кв. (Це є, як бачимо 2 рази стільки, що всі українські землі в Європі або 5 разів стільки, що т. зв. УСРР). Тому, що згадана книжка це найновіша публікація про Зелений Клин, (бо видана в 1934. р) і тому, що видана саме в Харбіні, в отсім дійснім осередку українського життя на Далекому Сході — то за нею подаємо й границі Зеленого Клину.

„Зелений Клин“ (Український Далекий Схід) займає територію, що із сходу має велику морську границю, довгу на 22.000 кілометрів. Окрім материкової частини до нього належать й острови: північна частина острова Сахаліна, на Берінговім морі Командорські острови, на Охотському морі острови Шантарські й більша скількість менших островів розкинутих на Охотським, Берінговім і Японському морях.

На півночі Зелений Клин обливають води Берінгового, Охотського й Японського морів. Примор'я має ряд бухт і заливів пригожих для причалювання й стоянки кораблів як прим. залив Де-Кастрі і колишній Ольги, колишня „Імператорська“ тепер „Советська“ гавань і напівзахищені бухти й залив, як колишні Терней, Опричник, Тетюхи бухти св. Володимира, Преображенія й Успенія.

Вздовж морського берега Примор'я йдуть гірські кряжі (хребти) Сіхота-Аліна, а Амурська область і побережжя Охотського моря є віддалені від земель Сибіру (Якутії) горами Станового й Яблонного Кряжів.

Західня границя Примор'я тягнеться від заливу Посьета попри границю Манджу-Ті-Го (Манджурії) частинно відділяючись від неї в північній її частині річкою Уссурі, яка впадає в ріку Амур. Дальше границя з Манджу-Ті-Го йде річкою Амур до найдалше висуненого на захід місця притоки Амура річки Урн, що її перетинає лінія Амурської Залізниці у ст. Єрофей Павлович. Таким чином Зелений Клин — Зелена Україна оточена з усіх сторін добрими природніми границями: гірськими

кряжами, великими ріками і морями. Як бачимо є це дуже добрі, бо природні границі, саме такі, яких бракує матірній Україні.

Др. Т. Олесюк застановляючись над границями Зеленого Клину пише між ін. таке:

„Нині годі ще передбачити, в якому обсязі земель остаточно сформується українська держава Зеленого Клину; це залежатиме від багатьох обставин. Можна лише намітити з грубша такі можливості її територіяльного охоплення:

1. найменший обшар мусить обіймати простір Приамурського Краю, або властивого Зеленого Клину, українського по сучасному населенню і по розвоєвих тенденціях, себто округи Владивостоцьку, Хабаровську, Амурську, Зейську, Миколаївську та Сахалінську.

2. поширений обшар (сучасний Далеко-Східний Край) властивий Зелений Клин з додатком ще й округ полярних Камчацької, Колимської та Алданської.

3. найбільший: Сучасний Далеко-Східний Край з додатком Забайкалля.

На тих велитенських просторах знаходиться сьогодні порівнююче дуже незначна кількість населення. Весь Далеко-Східний Край (4,368.000 км²) мав у 1926. р. лише 2,407.587 душ людности, себто 1 людина приходила тут на 2км.², в той час, як прим., густота населення на т. зв. „Радянській Україні“ виносить 64.3 душ на км². Майже вся людність зосереджена на полудні в Забайкальському й Приамурському краях, що мають 2,337.629 душ, тобто 97% всієї людности Далеко-Східнього Краю, тоді, коли займають лише менше чим половину його простору. Всю північну частину займає Алдансько-Колимсько - Камчацький Край, де в 1926. р. було всього 69.958 населення, себто 1 людина припадала там на 32 км² (замешкують її переважно тубильчі кочовничі племена, переселенців дуже мало).

В справі національного складу населення Далеко-Східнього Краю немає ніяких точних офіційних (російських) даних, тимбільше немає їх і про Український Да-

лекий Схід — Зелений Клин. У російській науковій літературі є досить докладних даних про місцеву автохтонну людність, що належить до дрібних північно-азійських племен, про тунгузів, ламутів, чукчів, коряків, голодів, ороченців, гиляків, ескімосів, камчадалів, ойнів і т. п. Написано про них багато книжок, встановлено їх чисельність, місця оселення, побут, економічний стан і т. п. хоч всі вони разом не сягають й 100.000 душ. Натомість про національний розподіл паруміліонової переселенчої людности, що покрила своїми оселями всю полудневу частину краю, немає нічого певного в російських джерелах. Вони або зовсім замовчують про це, або зводять головну масу населення під назву „руських“. І то як за царських часів, так і тепер за большевицьких. Річ ясна — вони мусять замовчувати дійсну правду, що більшість населення — це українці. Однак, коли розглянути добре процес переселювання, відшифрувати замотані й недокладні цифри останнього перепису в ССРСР і ще дещо — можна дуже приблизно означити скількість українського населення на Зеленому Клині як і на всій решті землі Далеко-Східнього Краю.

Властивий Зелений Клин має 1,256.292 населення. Українці на цих землях творять абсолютну більшість на Приморщині величезну більшість, в Усурійському Краї 70%, а в Амурщині до 80%, натомість є в незначній меншості в Забайкальському Краї. Москалі на Зеленому Клині зосереджені тільки у містах та промислових осередках і з їх числа треба ще виділити забайкальських, амурських і уссурійських козаків, що побутово й політично різко відрізняються від них, а треба знати, що козаки творять біля половини всієї російської людности в Забайкальському Краї та третину на властивому Зеленому Клині. Від числа москалів треба теж відчислити й т. зв. „сімейських старовірів“ (75.000), що ще перед 150 роками переселені сюди з теренів, що їх Росія одержала по розборі Польщі, які досі себе вважають поляками. Крім українців і москалів і козаків живуть ще на Зеленому Клині около 40.000 білорусів, 8.646 бурятів,

166.238 корейців, 61.930 хінців й інших 50.383. Українців у Далеко-Східньому Краї живе 750.000, з яких 700.000 живе на властивому Зеленому Клині, де вони творять кількостево панівний елемент.

Землі Зеленого Клину розпоряджають величезними багатствами, наземними й підземними, які дають змогу розвинути велике народне господарство у всіх напрямках, починаючи від хліборобства, риболовства, кінчаючи на великій гірничій промисловості, при чому можуть бути тут заняті нові й нові мільйони трудових рук.

477
На Зеленому Клині немов на роздоріжжю зустрілися представники всіх кліматів. Тут маємо рослинність і сибірської півночі й теплої України, гористого Кавказу й мальовничої Італії та гарячої Африки. І так з дерев ростуть тут: сибірський кедр, сосна, ялиця, осика, чорна й біла береза, липа, клен, дуб, пробковий дуб, ліщина, дика слива, бархатне дерево, горіх волоський, чортове дерево (це непролазні кущі з цупкими колючками) і дикий виноград, малина і агрус і порічки: чорні, червоні черничка й полуниця і т. д. Самі ліси на Амурщині покривають великі площі, а в Приханкайській області (коло озера Ханка) та в долині ріки Уссури під лісами лежить около $\frac{1}{3}$ всієї площі, а ближче до хребта Сихота Алін ліси закривають вже 70% всієї території. В останніх роках лісна заготовка дерева виносила коло 4 мільйони кубічних метрів, отже, як видно, є там великі можливості для деревного промислу. Між іншим на початку другої п'ятилетки большевики широко заявляли, що Далеко-східній Край буде у них другою всесоюзною лісозаготівлею. Уссурийська тайга так багата й так різноманітна у гарні породи дерев, що сміло можна її зачислити до найбагатших лісів світу.

Другим багатством Зеленого Клину являється збіжжя. Головним хліборобським районом на Амурщині є так звана Зейсько-Бурейська рівнина чи як її називають Амурська прерія. Грунт цієї рівнини вважається найкращим і носить назву Амурського чорнозему. Хліборобством займаються головно селяни-переселенці — тоб-

то українці. Згідно з переписом 1910. р. прим. населення селянської округи, якої адміністраційним центром є Благовіщенськ, складало 103.550 душ і поділювалося на 15.561 господарств. Подільної догідної землі їм відведено було 1,188.900 десятин, себто пересічно на 1 господарство 76.4 десятин або 133.7 моргів. Із того числа селянство у тому році обробило лише 235.100 десятин, тобто менш більш по 15 десятин на господарство, решта лежала облогом, бо не було кому її обробити. З сільсько-господарських рослин тут розводять: пшеницю, овес, озиме жито, картоплю, гречку, ячмінь, просо, кукурудзу, коноплі, тютюн. Найбільше сіють пшениці й вівса і так прим. площа засіву цих двох головних рослин за час 1906—10 років виносила поверх 90% усієї площі засіву. Урожай в той час виносив з 1 десятини: пшениці 64 пуди, вівса 61 пуд, ячменю 52 пуди. Ще кращі вигляди під розвиток має хліборобство на Приморщині, а головню в південній її частині себто на Уссурийщині. Цему сприяє гарний чорнозем який місцями доходить там навіть до двох метрів глибини. Пересічний урожай в Приморщині в тому самому часі що й там виносив з 1 десятини пшениці 70 пудів, вівса 62 пуди, картоплі 425 пудів, отже був далеко більший ніж у селянських господарствах на українських землях в Європі.

Хліборобська вмістимість Зеленого Клину ще й сьогодні остільки є велика, стільки ще землі під обрібку жде на селянські руки, що допускає вселення ще багатьох нових мільонів хліборобів.

Побіч хліборобства великі можливості має **риболовство**. Численні ріки й поблизьке море мають великанські кількості ріжнородної риби, так, що Зелений Клин вже тепер є одним із поважніших доставців консерв на світовий ринок, хоч цього багатства можна сказати навіть в $\frac{1}{10}$ не використовується. Теж і ріжнородня звірня (видри, медведі, рисі, тигри і багато багато інших) виступають в цій країні в таких кількостях, що лиш з огляду на шкіру становлять велике багатство Зеленого Клину.

Найбільшим багатством Зеленого Клину це його підземні багатства. Цілий цей край має невичерпані поклади ріжних руд та камінного вугілля, які знаходяться побіч себе в ріжних частинах краю. Поклади першої якості камінного вугілля та джерела нафти знаходяться в ріжних місцях морського побережжя краю і можуть вповні обслужити як потреби майбутньої потужної оброблюючої промисловості і потреби мореплавства. Вже тепер хоч добування там слабо розвинене, в 1931. р. добича одного вугілля на Зеленому Клині доходила до 1 мільона 800 тисяч тон. Добича сирої нафти теж уже тепер перевищає 300 тис. тон в рік. Зложища руд знаходяться в багатьох ріжних областях, а в долині ріки Самари запаси залізної руди тягнуться на просторі аж 40 верстов. В кількох місцях є теж і зложища срібно-оловяних багатств. Всі ці великанські багатства сьогодні ще дуже мало нарушені.

Однак найбільшим гірничим скарбом краю є золото, яке знаходиться в багатьох місцях краю. Золотоносні розсипи на Приморщині, Забайкаллі й Анданській окрузі дають вже нині більшу частину всієї добичі золота в СССР. Золото на Амурщині добувається в цілому ряді копалень по верхній течії рік Зеї і Буреї. Воно там знаходиться в розсипаному виді в пісках і одержується після спеціального промивання, що правда й нині досить ще примітивного. Регістрація добування золота в цих районах датується лише від 1868. р. Від цього року до 1879. р. добуто його там 1.878 пудів, від 1880—89. р. — 3.249 пудів, а за 1889—1902. р. — 5.531 пудів. Запаси золота на одній тільки Амурщині обчислено на 275.000 пудів, себто більше ніж на 100 років максимального добування всієї бувшої російської імперії, що її добування золота виносило 28% всієї золотої продукції світа. Так само великі запаси золота зазначили геологічні досліди в Приамурщині. В давніші часи, як виказують історичні джерела добування золота переводилося тут майже у всьому південно Уссурійському Краю. Головним золотим районом тут є басейн р. Амчуні в був. Удській

окрузі.

Не зважаючи на великі підземні багатства — видобувана й обробна промисловість на Зеленому Клині й сьогодні ще дуже слабо розвинена. Це вимагає початково великих грошових вкладів і то не тільки на саме будівництво фабрик і заводів, але в першу чергу теж і на проведення сіти шляхів залізничних і шосейних, яких майже не має, а большевицька влада, зрештою може й не на наше лихо, таких великих вкладів робити не хоче й не може, бо мусить вкладати їх на політичне вдержання своєї імперії та її імперіялістичного престижу.

КУЛЬТУРНО-НАЦІОНАЛЬНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ НА ЗЕЛЕНОМУ КЛИНІ.

Культурно-національне життя українців на Зеленому Клині можна поділити так: а) життя за час перших переселень до 1905. р., б) від 1905. р. до 1917. р. в) від 1917. р. до 1922. р. та г) від 1922. р., а зглядно від приходу большевицьких військ до теперішнього часу.

Культурно-національне життя українців почало проявлятися вже від найдавніших часів, але довгий час дуже слабо, бо край не мав ще тоді своєї провідної верстви. Тут переселялись передовсім селяни, часто зовсім неграмотні, а інтелігенція попадаючи на адміністративну службу, скоро русифікувалась так, що забувала навіть свою рідну мову. За цензурних умовин царської Росії не було ніякої своєї преси, яка не дозволяла на національну пресу для немосковських націй і народів. Таким робом оставалось одиноке віконце для народу — театр, бо з сцени могло до певного ступеня литись українське слово і так кращі твори українців поширювались серед широких мас.

Тому то і на Далекому Сході українське слово лунало також тільки з сцени, початок дала 1897. року перша українська трупа, що прибула під керівництвом Петровського, а згодом прибули і поважніші театральні трупи, як приміром К. Мирославського.

Поява українських артистів і вільне слово нагадало

українським масам про їхню далеку вітчину, запалило серця і успіх труп був величезний. Представлення йшли по всіх містах Далекого Сходу, починаючи з Порт-

П. П. Яхно, один із організаторів української армії на Зеленому Клині.

Петро Твардовський.
Перший генеральний конзуль України на Українському Далекому Сході.

Артура, Владивостока, а кінчаючи Благовіщенськом, Хабаровськом і меншими пунктами. Накінець прийшло доповнення трупи місцевими аматорами і розпалося на кілька окремих труп-товариств. Між іншим і серед моряків владивостоцької пристані були українські театральні кружки, культурно-освітні, якими керував офіцер Поль.

Українські книжки попадали на Зелений Клин рідко і більша бібліотечка, з якої дуже багато людей користало, була у моряків Владивостока, але починаючи від 1905. р. доступ українських книжок, журналів і газет починає більшати.

В той же час починаються перші кроки в сторону активізації українського життя, і вдійсності вдається

заложити 1907. р. українське т-во під назвою „Український Клуб“ в місті Харбіні, де порядки московської адміністрації були дещо м'якші чим на Зеленому Клині. У Владивостоці 1907—8. рр. засновується при Східньому Інституті „Студентське Товариство Українців“, яке вело українську агітацію, давало вистави, пренумерувало книжки та журнали і якийсь час під керівництвом Б. Воблого було дуже активне. Починаючи з 1909. р. почали правильно святкувати Шевченківські роковини у місяці марті, в день смерті Т. Шевченка. 1910. р. у Ликопольськ-Усурійську організується тов. „Просвіта“, статут якого був предложений владі, але влада не затвердила його і товариство якийсь час існувало нелегально.

По всій області Зеленого Клину лише у Благовіщенську вдалось у ці роки дістати дозвіл на явне ведення української роботи, коли 1911. р. затверджено там статут „Українського Клубу“. Спроби створити такий клуб у Владивостоці за кожним разом стрічались з відповіддю „нельзя“.

З приїздом у Владивосток Водного і Мостипана вдалося налагодити українське життя довкруги існуючого там Народнього Дому і вже 1912. р. Владивосток діставав коло 400 примірників різних українських газет та журналів, а і вистави уладжували доволі часто. У Никольск-Уссурійському зорганізовано спеціальний склад, якого завданням було поширювати українську літературу, керував ним І. Ткаченко.

З вибухом європейської війни, коли то введено більш гострі адміністративні приписи на Зеленому Клині нац.-культурне життя українців завмірає і лише в Манджурії в Харбінському Українському Клубові та в театральних кружках в поодиноких станицях провадилась деяка робота. В такому положенні знаходиться все українське життя до початку революції у Російській Імперії в 1917. році. коли то знищення заборони на все, що українське відчинило широкі можливості для українців

Скрізь де тільки українці жили на Далекому Схо-

ді, незалежно від їх скількості, замість ріжних московських революційних комітетів і пр. почали організуватися національні організації в виді „громад“ бо і тут українці прийняли революцію 1917. р. в першій мірі як революцію національну.

Такі громади заснувалися у Владивостоці, Хабаровську, Благовіщенську, Свобідному, Іманенікольск-Уссурійську і у Харбіні а і менші міста й оселі дістали також свої національні українські організації і до кінця 1917.

Юрій Мова, голова Далекосхідного Українського Секретаріату.

року число тих організацій було вже дуже значне. Розпочався теж і український видавничий рух.

Організація українських громадянських центрів в ріжних околицях Далекого Сходу, а передовсім на території Зеленого Клина дала можливість **11. липня 1917. р.** скликати **перший український Далекосхідній Зїзд**, який порушував дуже багато важних питань. Це треба вважати початком активної української боротьби за Українську Державу на берегах Тихого Океану, що мала б завданням віддати всі права на цій землі тому народові, що положив тут більше від всіх труду, перемінивши дикі околиці в культурні оази.

Зїзд відбувся в Нікольськ-Уссурійському від **11 до 14 липня**. На зїзді було **53 представників**. Були тут уповно-

важнені громадяни кооператив військових союзів, учительських союзів і т. д., крім того брало участь в різних комісіях около сто українців і українок з дорадчим голосом.

Після відкриття Зїзду і заслуханні привітань вибрано Президію під керівництвом А. Романюка та його заступника О. Ступака, відтак вибрано комісії: національну, шкільну, фондову, організаційну. В секції національній намічено плян відкриття в різних місцевостях кружків „Просвіти“, філій Громад і ведення безнастанних пропагандивних відчитів та докладів на українські теми, заснування шкіл та бібліотек, поширення друкованого слова... А для Зеленого Клина домаганося від Центрального Правительства у Петрограді широкої національно-територіяльної автономії. **(Треба пам'ятати, що в той час навіть у Києві українські політики не посувались дальше автономії)**. У шкільній секції рішено з початком шкільного року у Никольск-Уссурійску заснувати підготовчі курси для учителів для української школи та домагались від влади замінення одного з далеко-східнього учительського семінаря і педагогічних курсів на українські, з українською мовою навчання.

Організаційна секція рішила організувати українські полки, пропагандові курси і поширення української літератури. Опрацювати проект статута Далеко-Східньої Української Ради, як устрою адміністративного, політичного і громадянського для всіх українців Зеленого Клина. Оснування Секретаріату Української Ради Зеленого Клина відложено до другого зїзду, а тимчасово вибрано Виконавчий Комітет, в склад якого увійшли Ступак, Попович, Ігнатенко і прочі.

В працях зїзду брало участь 8 українців з Галичини, що були в той час полоненими, а яким московське начальство над таборами полонених заборонило брати участь у зїзді. Пасля зїзду почалась інтензивна робота на місцях по думці рішень першого зїзду і підготовка до другого зїзду.

Перший український далеко - східній зїзд рішив

створити українські військові відділи, бо без тих відділів не можна було захистити українські інтереси на території Зеленої України. У владивостоцьких, хабаровських, благовіщенських та харбінських військових відділах було багато рядових та офіцерів українців. Гасло кинен Центральною Радою у Києві було сигналом для

Плк. Федор Стешко, член Секретаріату після IV. Дал.-схід. Зізду.

творення українських військових відділів. Це гасло найшло відгук і на Далекому Сході. Українці почали порядком революційним організувати свої сотні, баталіони і почали відїздити до вітчизни. З цієї причини приходило до зіткнень з московським командуванням, що всякими способами перешкоджувало тому.

У Харбіні серед війська була дуже сильна большевицька агітація. Але українці не дались зловити на большевицький гачок і створили під проводом поручника Твардовського свої відділи. На очах 10.000 юрби народу в осені 1917. р. вручено українському відділові прапор.

В 1918. р. в місяці январі (4—8) відбувся в Хабаров-

ську другий український далекосхідний зїзд на якому між іншим постановлено: „все українське вояцтво, так сухопутне як і морське, має організувати свої окремі українські частини. Такі зорганізовані частини підлягають безпосередньо далекосхідньому Тимчасовому Комітетові при якому основується Штаб Далекосхідньої Української Армії, що вестиме працю в контактї з окружним штабом. Зорганізовані частини українського війська для кращого звязку посилають своїх представників до Києва в Генеральний Секретаріят Військових Справ при Українській Центральній Раді“. Для характеристики треба ще навести письмо Української Манджурської Ради, яке вона вислала із привітом на цей Зїзд. В ньому писалося: „Українська Манджурська Рада шле привіт Зїздові і бажає успіхів в його роботі. У звязку з тим, що Центральна Рада в Києві організує „Вільне Козацтво“ для оборони України — Харбінська Рада просить підняти на Зїзді справу організації українського війська на Далекому Сході та відкликавши й українців із Манджурії створити з них теж одну боеву силу“.

В той час скрізь проявлялось стихійне стремління їхати на Україну і аж 1918. р. поступає перелім в українських настроях. Тверезі думки українських селян на перших зїздах рішучо домагалися оформити і зорганізувати своє життя саме на Далекому Сході і тому питання дальшого формування українських відділів приймає інший характер і Далекосхідний Український Секретаріят опрацьовує плян створення своєї армії Зеленої України. І так мимо перепон із сторони московського командування сформувався перша українська частина в Азії під проводом ген. Хрещотицького на Стації Ехо. У Владивостоці зформував український полк ген. Веріго. У полк вступило 300 добровольців. Московський офіцерський та салдатський елемент ворожо глядів на творення української армії і де тільки міг, там перешкаджав. І так українським полкам не давано збруї, а в додатку підготовлено арешт всего українського командування штабу, членів українського Секретаріату і т. д. Та за-

вчасу про це довідались українці і багато вояків з офіцерами з оружжям в руках покинули казарми і пішли на села, щоб їх боронити. Рівночасно скликано тайну нараду, де вирішено вести війну з московськими силами, яких командування було в Омску, щоби взяти владу у свої руки. А в той час большевизм почав вже заливати

Мужеський актив „Спілки Української Молоді“ в Харбіні.

Сибір. Пробуджуючийся націоналізм різних народів Сибіру, а особливо націоналізм український стрінули на своєму шляху московську так як і царську, так і большевицьку реакцію. Та большевики ніколи не мали твердого фундаменту серед українських селян Зеленого Клину, чого доказом є те, що від перших початків большевицького панування на Зеленому Клині тамешні українські селяни розпочали з ним тверду боротьбу включно до партизанських загонів і до сьогодні творять головні кадри у боротьбі із большевицьким бандитизмом.

Зелений Клин має теж свою політичну еміграцію.

В Манджурії і в Китаю є багато українців із Зеленого Клина, які після того, як большевики заняли ці землі, подалися на еміграцію, їх ряди побільшуються нині все новими українцями із Зеленого Клина, які сьогодні ховаючись за ворожі комуні чини перед оком большевицької влади продираються через границю на полудне. Центром українського життя в Манджурії є місто Харбін, де сьогодні дуже живо проявляється український національний рух серед місцевої української колонії. Там виходить теж і український тижневик п. н. „Манджурський Вістник“, присвячений далекосхіднім українським справам, який точно все інформує своїх читачів і про життя українців на всіх українських землях в Європі. В цьому місті є й осередок організації української далекосхідньої молоді, що сьогодні після злиття „Союзу Української Молоді“ й організації української молоді „Зелений Клин“ в 1935. р — має назву „Спілка Української Молоді“ в Манчжу-Ді-Го. Ця організація теж видає свій орган для далекосхідньої молоді під назвою „Молодий Українець“. У своїх завданнях організація української молоді в Манчжу-Ді-Го ставить між іншими й такі справи: „популяризація українського визвольного руху серед місцевого українського населення“ й „виховання своїх членів в дусі української національно-державницької ідеї“ та „якнайтісніший звязок із усіма організаціями української молоді у світі“. Ціллю цієї організації є зробити СУМ центром притягання всіх молодих українських сил на Сході для боротьби за національно-державне визволення української нації та за визволення Зеленого Клину зпід московського панування. Взагалі як і старше так і молодше покоління українців у Манджурії сьогодні стоїть на виразно державницькому становищі, вони свідомі того, чому в недавньому минулому не змогли українці вийти побідно із великого життєвого змагу, свідомі й тої великої ролі, яку прийдеться їм в найближчій майбутності відограти як синам української нації на Далекому Українському Сході.

На право: окладинка часопису „Молодий Українець“. На ліво: протикомуністична відозва.

Зелений Клин — це українська земля! Українська вона тому, що здобув її для української нації й для себе український селянин хлібороб своїм трудом й своєю силою. Він перший масово почав заселявати ці великі й „нічиї“ простори, він перший розорав своїм плугом їх первісну землю, перший завів там свою українську культуру і від давніх початків до сьогодні він становив і становить там національну більшість.

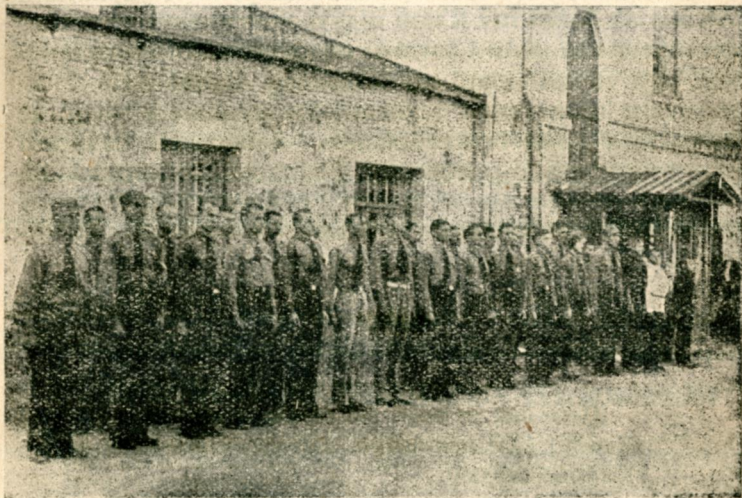
Сьогодні Зелений Клин як і великі простори українських земель, на яких від давен-давна живе українська нація — є під владою московського народу, що на чужих землях побудував свою імперіальну державу. Сьогодні Зелений Клин дочерня українська земля на Далекому Сході Азії, так само, як корінні, матірні українські землі в Європі в національній неволі північ-

нього дикуна який зумів вийти із своїх холодних і первісних нетрів на підбиття других народів, що не вспіли ще якслід засвоїти собі твердих законів життя. Та колесо історії округле. Сьогодні вже „всі знаки на небі й на землі“ сповіщають близький розвал цього великанського кольоса, що його зцементував своєю імперіалістичною силою москвин. Розвал цей гряде із самого нутра його завойовницької будівлі. Його зближають саме ті народи, які пройшовши в найбезогляднішій неволі велику школу життя — під проводом найбільшого із них українського народу, силою посягають по свої права на своїй землі. Вже недалекий той час, коли до основ зміниться карта сьгоднішнього європейського сходу, що невблагано й неодмінно потягне за собою й великі зміни на віх інших теренах сьгоднішньої московської імперії.

Зміниться доля української нації а разом з нею зміниться доля і тих земель, що ними за час своєї політичної неволі зумів заволодіти український народ, створюючи із них свої другі, к о л ь о н і я л ь н і, землі. Тоді зміниться впершу чергу теж і доля Зеленого Клину, Українських Далеко-східніх Земель, на яких мусить повстати Українська Далеко - Східня Держава — велика азійська кольонія Української Держави в Європі.

Першу спробу творення української державної влади на Зеленому Клині вже було зроблено. Зроблено її саме тоді, коли під звуки українських визвольних змагань на матірніх землях України — на далекому сході Азії, на грані старинних культур народів Сходу, Японії, Китаю, Монголії — український кольоніст уперше почав творити своє власне життя на здобутих собою землях. Ця спроба не скінчилася безпосереднім успіхом, так як не завершилися остаточно й змагання української нації на її матірніх землях. Причини в головнішому ті самі і тут і там. Так як знамим нам є 1917. рік на Україні, так і там далекосхідня галузь української нації не виявила ще була тоді такої національно-політичної свідомости ані такої організації своїх сил, щоби вповні пе-

ребрати до своїх рук владу в краю та повести його до ясно поставленої цілі. Тоді ще уважалося, що вистарчить коли пошлеться делегацію до Києва з проханням, ✓ щоби український уряд вимагав від російського признання Зеленого Клину частиною України та щоби відкликав з цих земель свої військові частини. Масам забракло там тоді доброго проводу, який замість немудрого й нежиттєвого гасла повороту на Україну — ки-

Відділ „Спілки Української Молоді“ в Харбіні.

нуби рішуче гасло творення своїми власними силами, там на місці свого державного життя, не зважаючи навіть на те, що цю-ж таки думку підсували їм і близькі азійські державні народи, а в першу чергу рішені вороги московської імперії — ніппонці. — Українці Зеленого Клину впродовж усього часу недавніх наших змагань далше того, що заіснувало було на Україні в самому тільки 1917. році, вийти ще не були тоді в силі. Було велике національне піднесення, творилися національні установи, організації, українські військові ча-

стини, були й спроби перевернути адміністраційну владу, але завершення цього процесу тоді не прийшло.

Сьогодні багато змінилося. Зайшли великі зміни в українському народі на українських землях в Європі, зайшли ці зміни й серед його галузі на Зеленому Клині. Большевизм виявив своє дійсне обличчя, а тверде життя в його неволі навчило бути сильними. Сьогодні, коли слідити життя далеко-східніх українців — то багато промовляє за тим, що в найближчій майбутності українські змагання на Зеленому Клині підуть правильним шляхом до створення великої і багатой надокееанської Державної Оселі української нації на Далекому Сході Азії. Тимбільше, що положення Зеленого Клину саме в місці, де заогнюється один із найбільших конфліктів сучасної доби — ніппонсько-російський й ніппонсько-китайський — ставить його в центрі найпекучіших питань сучасної міжнародньої азійської політики.

(Наступна книжка вийде під наголовком „Сірий Клин“ і буде присвячена питанню української коольоніяльної справи).

ДРУКУЄТЬСЯ ПОБІЛЬШЕНЕ ЧИСЛО „САМООСВІТНИКА“! ЯКЩО ВИ ЩЕ ДОСІ НЕ ВИСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТИ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ НЕГАЙНО!!!

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

„ДЕШЕВА КНИЖКА“ — це найкращий і найближчий Вашій душі помічник у виробленні здорового національного світогляду й всесторонньої політичної освіти.

„ДЕШЕВА КНИЖКА“ запізнає Вас з великими часами й великими людьми українського минулого. З українським державним життям й українськими визвольними змаганнями.

З усею Українською Землею, з її великими просторами, наземними й підземними багатствами, з соціальним життям української нації.

З політичним й соціальним життям інших передових націй, з їхніми великими постатями й здобутками, з джерелом їхньої могутності й сили.

В „Дешевій Книжці“ знайдете висвітлення й відповідь на всі пекучі справи цього великого часу, в якому живемо!

ТОМУ ВСІ, кому по душі зміст цих книжок — ставайте в ряди нових тисячів передплатників „Дешевої Книжки“!

ГОЛОСІТЬСЯ

**на місцевих заступників
„Видавництва „Дешева Книжка“**

Якщо у Вашій місцевості нема ще Заступника Видавництва „Дешева Книжка“,

а Ви можете зайнятися поширюванням книжок і „Самоосвітника“ приєднуванням передплатників і стати постійним представником Видавництва на свою місцевість —

напишіть до Видавництва і замовте відповідну кількість книжок, які стало Вам будеться висилати.

0,46 коп (1986)

PL

260

Należytość pocztową uiszczono
gotówką

У Видавництві можна набути із старих ще такі книжки:

1) ІГОР ВІРЛИЙ

НАШІ ЧАСИ

2) МАКСИМ ВЕРГУН

СЕЛЯНСТВО

3) СЕРГІЙ ОРЕЛЮК

КОЛИ КОМУНІСТИ
ЗА НАЦІОНАЛЬНЕ
ВИЗВОЛЕННЯ

4) ІГОР ІРЛИЙ

ВАМОГУТНІСТЬ

5) В. ІНГУЛЕЦЬ

УКРАЇНСЬКЕ МОРЕ

6) СИДІР КОРБУТ

СИМОН ПЕТЛЮРА

7) Р. БОРИС

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ

всі в ціні по 20 гр.

Хто замовить 20 прим. окремих або тих самих із цих книжок і згори пришле 2 зол. — платити тільки по 10 гр. за книжку.

Тому замовляйте для себе і для других.

Рівночасно Видавництво подає до відома, що така знижка відноситься тільки до вичислених тут цих 7-ох книжок.

З нових книжок В має ще

„УКРАЇНА В

„БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ“

„БАГАТНА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ“
I і II част.

ІСТОРІЯ КУБАНИ
(від найдавніших часів до сьогодні)

ЗЕЛЕНИЙ КЛИН
(Про українські землі на далекому сході біля Японії та про українські кольонії вздовж Сибіру)

Підготовляються до друку:

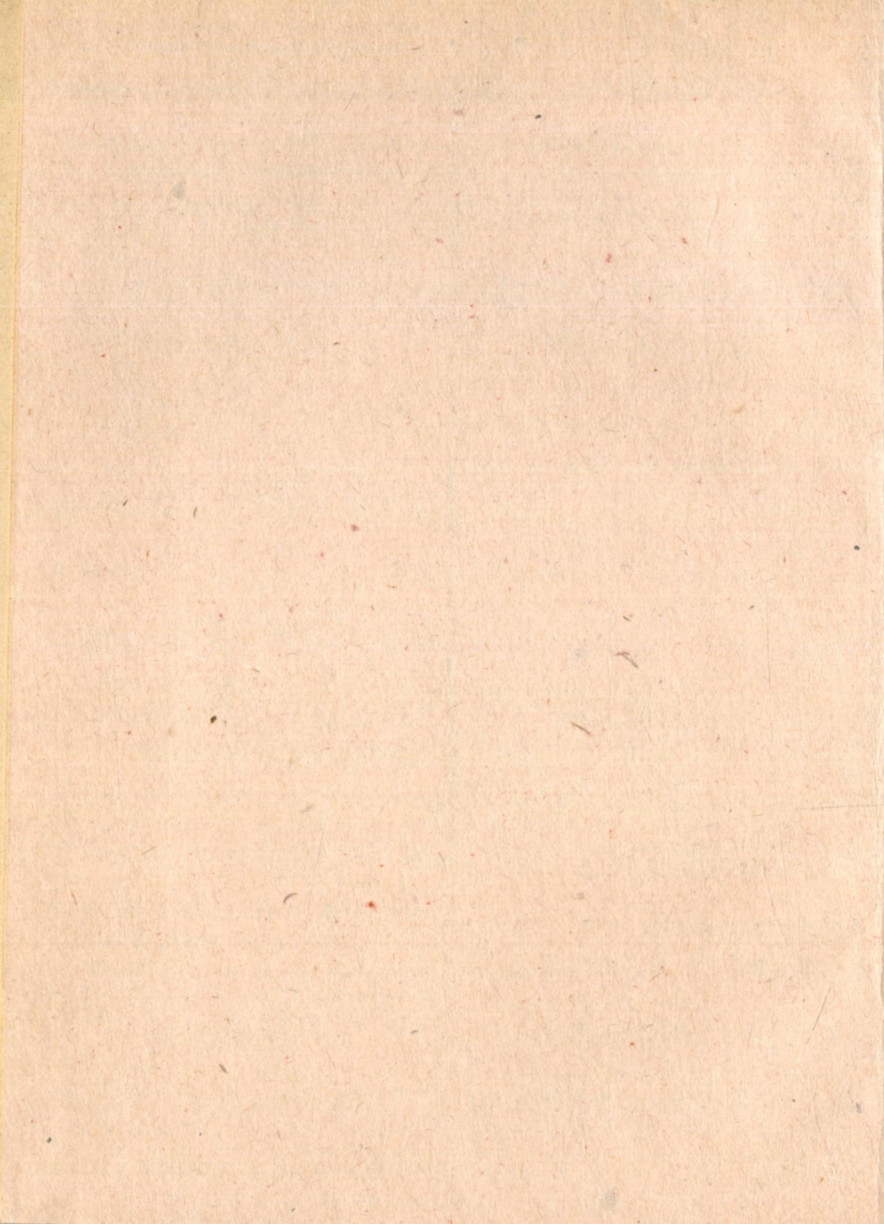
УКРАЇНСЬКЕ РОБІТНИЦТВО НА СХ. З.
„ЗЕМЛЯ ІВОЛЯ“
(про тих, що роздають „селячку“ на папері і так вкрадаються в душу селянина — про наших соціалістів).

ЧИТАЙТЕ Й ПОШИРЮЙТЕ
„ДЕШЕВУ КНИЖКУ“
І
„САМООСВІТНИКА“

ВИДАЄ В-ВО „ДЕШЕВА КНИЖКА“ (В. КУНАНЕЦЬ)
Редагує РОМАН ПАДАДІЙЧУК

За редакцію відповідає В. СИДОРЯК.— Друк. „СЛОВО“ Львів, Чацького б.
Обгортку виконано в друкарні „КРАЄВІЙ“ Ринок 9.

PA 260 y